

УДК 327 (=460 : 4-6 ЄС) «2004/2020»
DOI: 10.26693/ahpsxxi2020.02.035

ЕВОЛЮЦІЯ СТАВЛЕННЯ ІСПАНЦІВ ДО ЄЕС-ЄС

Анастасія Хмель,

e-mail: hmelnastia@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4881-7859>

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Україна, 54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10

На початку XXI століття Європейський Союз починає досліджувати ставлення громадян країн-членів ЄС щодо ефективності діяльності організації, її функціонування та чи виправдалися їх очікування після вступу їх країни до організації. На даний момент більшість науковців реалізують свої дослідження у напрямку британського євроскептицизму, іспанському ж напрямку досліджень присвячено небагато, тому авторка спиралася більшою мірою на результати опитувань громадської думки Євробарометром. Проаналізувавши дані Євробарометру за 2007-2013 рр., 2016, 2019 та 2020 рр. авторка дійшла висновку, що ставлення іспанців до ЄС, які традиційно є позитивно налаштованими до об'єднання, тобто більшою мірою є єврооптимістами, дійсно змінилося, єврооптимістів серед іспанців поменшало.

Ключові слова: Іспанія, ЄС, Євробарометр, еволюція ставлення до ЄС

Постановка проблеми. Європейський Союз нараховує (якщо обрати крапку відліку від створення ЄЕС 1957 року) 67 років доволі успішного функціонування та розвитку. Організація накопичила за цей час великий обсяг досвіду як позитивного, так і негативного. Стабільність і безпека ЄС – це стабільність і безпека 27 (до 1 січня 2021 р. – 28) країн-членів ЄС, які поширюються і стабілізують у більшому ступеню увесь європейський регіон.

Доля багатьох явищ міжнародного та внутрішньодержавного життя залежить від ставлення до них населення, громадян окремих країн. Тож ставлення громадян ЄС до цієї інституції є важливим, і, як демонструє приклад Великої Британії, може стати вирішальним для подальшої долі окремої країни та ЄС. Звичайно, що недовіру населення до інституцій ЄС не можна сприймати тільки у негативному ключі, адже вона доводить, що інституція має недоліки, виправлення яких зробить її більш ефективною. Тому еволюція ставлення громадян (зокрема іспанців) до інституцій ЄС, його функціонування, реалізацій майбутніх планів є актуальним і займає поважне місце у щорічних опитуваннях Євробарометру і в дослідженнях науковців. Робиться це з метою виявити причини сприйняття населенням ЄС та їх нейтралізація.

Зауважимо, що дослідження Євробарометру різноспрямовані, опитування проводяться щорічно і питання іноді змінюються у формулюванні. Так, від простого питання «Як ви ставитеся до ЄС?» до поглиблення розуміння: «Як ви ставитеся до інституцій ЄС?», при чому питання по всім основним інституціям задаються окремо. Так, частими є питання «Який імідж має ЄС у ваших очах?», «Яким ви бачите майбутнє ЄС?», «Ви бачите майбутнє вашої країни поза межами ЄС?» і «Чи надали б ви ЄС більше повноважень... (у означеній галузі)?». Тож такий методологічний підхід у розробці та проведенні опитувань достатньо точно визначає ставлення населення до ЄС і його інституцій та дає можливість прогнозувати подальші відповіді, екстраполювавши минулорічні дослідження на майбутнє.

Через те, що ставлення населення до ЄС почало погіршуватися, для його характеристики науковці та політики з початку XXI ст. почали застосовувати такі терміни, як «євроскептицизм», «єврокритицизм» та «єврофобія» («euroscpticismo»,

«eurocriticismo», «eurofobia»). Йому протилежним є термін «єврооптимізм» («eurooptimismo»), який протягом кількох десятиліть застосовували аби проілюструвати ставлення іспанців до ЄС. Ці терміни, як перший, так і другий, позначають позитивні та негативні відтінки ставлення громадян до інституцій і діяльності ЄС. Загалом, для оцінки сприйняття іспанцями ЄС можна застосовувати терміни «покращилося»/«погіршилося» або, якщо ж говоримо про довіру «підвищилася»/«знизилася», тобто доходимо висновку наскільки Іспанія є «єврооптимістичною» або «європесимістичною» країною.

Відносно досліджень науковців щодо міркувань іспанців до ЄС, їх еволюції, причин, наслідків, то цьому аспекту приділено вкрай мало уваги серед українських науковців, що, на нашу думку, є помилковим. Адже, якщо думка навіть тих громадян, країна яких зазвичай вважається єврооптимістичною, змінюється, набуваючи негативного відтінку, то варто на це звернути увагу задля пошуку причин такому та виправлення ситуації у кращій бік. Проте дослідженню цієї теми приділена увага закордонними науковцями: М. Парадес і М. Сантьяго Перес-Ньєвас¹ Х.Д. Медрано², М. Торкал і Х. Мунойс³, А.М. Руїс Хіменес та А. Ехеа де Харо⁴ І. Жмолька Віда⁵ (Іспанія), В. Керсберген⁶ (Нідерланди), Р. Ейченберг і Д. Руссель⁷ (США). Т. Борзель⁸ (Німеччина), Р. Хаурегі⁹ (Італія-США-Іспанія). Всі ці дослідники опікується проблемою ставлення іспанців до ЄС (його еволюції у бік європесимізму), будучи громадянами різних країн і представниками різних наукових шкіл, що доводить значимість теми та її актуальність у наш час як для європейців, так і американців.

Викладення основного матеріалу. Загальновідомо, що до початку 2000-х років про євроскептицизм майже не говорять, а якщо ми звертаємося до цього терміну, то ми говоримо про британський євроскептицизм, оскільки батьківщиною цього явища вважається Велика Британія. Але після світової кризи (з 2008 р.) і кризи Єврозони (2009-2011 рр.)¹⁰ це явище тим чи іншим чином зачепило більшість країн ЄС (Італію, Іспанію та Грецію, якій припинили надавати допомогу по відновленню економіки тільки на початку 2021 р.). Щоб продемонструвати еволюцію ставлення громадян до ЄС ми проаналізували результати опитувань Євробарометру за 2007-2013 рр., 2016, 2019 та 2020 рр.

¹ Paradés, M., Santiago Pérez-Nievas, M. (2013). Las actitudes hacia la UE en el contexto de crisis: España, 2007-2012. *Panorama SOCIAL*, 17, Primer semestre, 101-120.

² Medrano, J.D. (2003). *Framing Europe: Attitudes to European Integration in Germany, Spain, and the United Kingdom*. United Kingdom: Princeton University Press, 332.

³ Torcal, M., Muñoz, J. (2012). Actitudes hacia la Unión Europea y elecciones al Parlamento Europeo, en: Torcal, M., Font, J. (eds.). *Elecciones Europeas 2009* (pp. 197-227). Madrid: CIS.

⁴ Ruiz Jiménez, A.M., Egea De Haro, A. (March 2011). Spain: Euroscepticism in a Pro-European Country? *South European Society and Politics*, 16(1), 105-131. DOI: 10.1080/13608741003594379

⁵ Szmolka Vida, I. (1 enero 2007). Veinte años de pertenencia de España a la Unión Europea: actitudes de los españoles ante el proceso de integración comunitaria. *Pasta blanda*, 160; Szmolka Vida, I. (1 enero 1999). Opiniones y Actitudes de Los Espanoles Ante El Proceso de Integracion Europea. *Pasta blanda*, 159.

⁶ Van KersBerGen, K. (2000). Political allegiance and European integration. *European Journal of Political Research*, 37 (1), 1-17.

⁷ Eichenberg, R.C., Russell, J.D. (Autumn, 1993). Europeans and the EC: The dynamics of public support for European integration. *International Organization*, 47, 4, 507-534.

⁸ Börzel, T.A. (2002). 'Member state responses to Europeanisation'. *Journal of Common Market Studies*, 40, 2, 193-214.

⁹ Jáuregui, P. (2001). *National pride and the meanings of Europe: a comparative study of Britain and Spain*, PhD thesis, European University Institute, Florence. Retrieved from <https://cadmus.eui.eu//handle/1814/5320>

¹⁰ В період 2011-2014 рр. державний борг Іспанії зріс з 63% до 97% ВВП, що змусило Іспанію зайняти ще більше. Див: Nieto, M.S. (25 de Junio de 2015). *La crisis de la deuda soberana en Europa: Indicadores, medidas y previsiones*. Valladolid, 12. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/211099146.pdf>

Як було зазначено, іспанці були традиційно єврооптимістично налаштованими, від вступу країни до ЄЕС і до початку XXI ст. Проте XXI ст. позначилося вступом багатьох країн до ЄС, економічною світовою кризою, кризою Єврозони, що істотно вплинуло на рівень життя громадян, і, відповідно, на ставлення до організації.

В аналітичній статті, що була присвячена 40-річчю існування Євробарометру констатували, що у період 2007-2013 років найбільш значне зниження сприйняття ЄС відбулося на Кіпрі (42%, -37), Ірландії (54%, -20), Греції (29%, -19), Словенії (53%, -17) та Іспанії (54%, -13)¹¹. Незважаючи на те, що за останні роки ставлення стало менш позитивним, зміни, як правило, є незначними, за винятком країн, що найбільше постраждали від кризи. Думка про те, що членство в ЄС – це добре, найбільше знизилася між 2007 і 2013 роками в Іспанії (47%, -26), Греції (34%, -21) та Португалії (36%, -19)¹².

Окрім негативного образу сприйняття ЄС, загалом іспанці також були не особливо задоволені своєю інформованістю щодо дій і планів організації (18%, -2). Цікавим є той факт, що значна частина європейців стихійно відповіли, що ЄС не має значних переваг, зокрема так думають 29% греків, 18% португальців та іспанців¹³. Тож, можливо, погана обізнаність щодо функціонування ЄС може впливати на те, що громадяни мало знають про основні переваги та сильні сторони об'єднання, тобто на сприйняття об'єднання впливає погана поінформованість.

За результатами 2016 р. спостерігаємо, що оптимістично до майбутнього ЄС ставилися 59% іспанців і негативно 32%, не визначилися з відповіддю 9%. Окрім того, це опитування свідчить про такі факти, що Іспанія четверта у списку країн за кількістю тих (87% з опитаних), хто бажає, що втручання інституцій ЄС у боротьбу із податковим шахрайством є недостатнім¹⁴. Третьою Іспанія виступає у списку тих, населення яких вважає, що ЄС недостатньо допомагає у захисті навколишнього середовища та у сприянні демократії та миру (63% і 62% опитаних відповідно). Також 77% з опитаних вважають за необхідне збільшення втручання ЄС до економічної політики та 73% – до політики забезпечення рівності чоловіків і жінок¹⁵. Тож, як видно, громадяни Іспанії у багатьох питаннях виказують довіру до ЄС, зазначаючи необхідність збільшення втручання інституцій об'єднання до спільної економічної політики, боротьби із податковим шахрайством і т.д.

Щодо опитування ЄК у 2018 р. стосовно довіри до Європейського Союзу, ми звертаємо увагу на кілька наступних показників. Так, у категорії, в якій політичні представники можуть найкраще пояснити, як європейська політика впливає на повсякденне життя громадян (регіональні чи місцеві політичні представники, національні представники, члени Європарламенту, члени Єврокомісії), на думку респондентів у регіонах Швеції, Фінляндії, Латвії, Нідерландів, Люксембургу, Ірландії, Австрії, Іспанії та Італії – це національні політичні представники, які посіли перше місце¹⁶. Цей аналіз також показує суттєві відмінності між регіонами у межах однієї держави-

¹¹ Effects of the Economic and financial crisis on European public opinion (2013). *Eurobarometer 40 years*. Retrieved from https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/topics/fs1_crisis_40_en.pdf

¹² Ibidem.

¹³ Ibidem.

¹⁴ *European Parliament Special Eurobarometer (EB 85.1): Europeans in 2016: Perceptions and expectations, fight against terrorism and radicalisation*. (June 2016). Conducted by TNS opinion at the request of the European Parliament and co-ordinated by the European Commission, Directorate-General for Communication. Brussels, 22-25. Retrieved from https://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/2016/attentes/eb85_1_synthesis_perceptions_wishes_terrorism_en.pdf

¹⁵ Ibid, 30, 32.

¹⁶ *European Union* (October-November 2018). Flash Eurobarometer 472. Public opinion in the EU Regions. Report, 83-84. Retrieved from <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Archive/index>

члена. Наприклад, в Іспанії частка респондентів, які згадують своїх регіональних чи місцевих політичних представників, досягає 39% у Наваррі та 38% у країні Басків, порівняно з 15% і 31% в інших 17 регіонах Іспанії. Відповідно, у Наваррі та країні Басків довіра значно вище саме до місцевих представників.

В Іспанії 31% опитаних вважають, що саме національні політичні представники можуть найкращим способом пояснити вплив політики ЄС на повсякденне життя громадян. Якщо говорити про частку респондентів, які відповідають, що їхні євродепутати найкраще підходять для пояснення того, як європейська політика впливає на їхнє повсякденне життя, єдиною зміною в Іспанії з 2015 р. є те, що частка довіри на Канарських островах зросла на 8%¹⁷. Також, з 2015 р. довіра до членів Європейської Комісії зросла на 6% на Балеарських островах, на 5% у Кастилії-і-Леон і Мурсії та дещо зменшилася у Наваррі, Арагоні та Каталонії¹⁸.

Відомо, що ЄС розподілений на 204 регіони, в 42 з яких принаймні сім з десяти респондентів заявляють, що схильні довіряти ЄС. З цих 42-х – чотири – іспанські – Кантабрія, Валенсія, Мелілья (по 72% кожна) і Мадридська Атомонія – 70%¹⁹.

Нижча довіра до національного уряду спостерігається, насамперед, у регіонах Східної Європи, Франції та Великої Британії, а також у всіх регіонах Іспанії. У 89 регіонах менше чотирьох із десяти респондентів висловлюють довіру своєму національному уряду. Ці регіони знаходяться в основному в Іспанії – усі 19 регіонів. В Іспанії довіра до національного уряду спостерігається від 37% (у Валенсії) до 24% (у Каталонії)²⁰. Тож суттєвим фактом видається більша довіра до інституцій ЄС і самого ЄС, ніж до національного уряду.

За результатами опитування Євробарометру літа 2020 р. помічаємо певні зміни. Щодо майбутнього Іспанії в ЄС, то 70% іспанців незгодні з тим, що майбутнє Іспанії буде кращим поза межами ЄС. У той же час, зменшується довіра до європейських інституцій, так недовіра до Європейського Парламенту склала 46%, а довіра – 39%. Щодо Європейської Комісії недовіра така ж, а от довіра – склала 36%, відповідно довіра впала і до Центрального Банку ЄС²¹.

Це ж дослідження виявило, що за показниками літа 2020 р. 48% іспанців не довіряють ЄС, 42% – довіряють²². Відтак з початку XXI ст. довіра іспанців до ЄС і до його інституцій суттєво впала, але якщо порівнювати показники 2020 р. з показниками 2019 р., то довіра до ЄС зросла на 3%²³. Якщо прослідувати за результатами цих досліджень і минулорічних, то виявляється, що іспанці своєму уряду довіряють менше ніж інституціям ЄС, у той же час довіра до інституцій знизилась і відповідно – довіра до будь-яких інституцій у громадян Іспанії падає, що свідчить про кризу довіри та розчарування у діях і рішеннях владників.

У 20 державах-членах більшість респондентів погодилися з тим, що більше рішень слід приймати на рівні ЄС, хоча відсотки істотно різняться. Зокрема, на Мальті з цим твердженням погодилися менше половини (45% погоджуються проти 41% – не погоджуються), а от на Кіпрі – 79%, в Іспанії – 76%²⁴. Як і в попередні роки іспанці погоджуються з тим, що більшість рішень варто приймати на рівні ЄС – 76%.

66% іспанців бачать майбутнє ЄС цілком оптимістично, 30% – песимістично. У той самий час економічну ситуацію в межах ЄС іспанці бачать поганою – 67%. Образ ЄС в уявленні іспанців у принципі позитивний (38%), хоча і знизився на 4% від попе-

¹⁷ Ibid, 97.

¹⁸ Ibid, 104-105.

¹⁹ Ibid, 104-105, 108.

²⁰ Ibid, 114-115.

²¹ *European Union* (Summer 2020). Standard Eurobarometer 93. P.105-110. Retrieved from <https://ec.europa.eu/comfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/standard/surveyky/2262>

²² Ibidem.

²³ Ibid, 7-8.

²⁴ Ibid, 151.

реднього року. 78% іспанців погоджуються із твердженням про те, що ЄС здатний ефективно задовольнити свої економічні інтереси в світі²⁵.

У дослідженні крім всього іншого відмічено, що більшість іспанців сприймають образ ЄС як «нейтральний». Загалом, таке сприйняття зросло на 3% і становило 48%. Що ж до негативного бачення образу ЄС, то частка таких громадян зросла на 1% склала 15%²⁶.

Іспанські дослідники А.М. Руїс Хіменес та А. Ехеа де Харо, розглядаючи можливу появу євроскептицизму в різних вимірах: як серед іспанських громадян, так і серед партій та їх діячів, зазначили, що вони є досить близькими у своїх євроскептичних поглядах. Лівоорієнтовані громадяни схильні критикувати ЄС на основі принципів відсутності демократії та сильної економіко-ліберальної орієнтації. Праві громадяни, як правило, більш критично ставляться до економічних наслідків інтеграції та розширення. Вони також мають тенденцію бути більш євроскептичними (передбачаючи обмеження національного суверенітету), менш здатними до поступок національною владою для компетенцій ЄС, і більш схильними до сприяння міжурядовим механізмам. Нарешті, баскські та каталонські націоналісти більше бояться культурних наслідків інтеграції, ніж інші громадяни. А.М. Руїс Хіменес та А. Ехеа де Харо зазначають, що така різноманітність свідчить про обмеження використання лише окремих питань для вимірювання підтримки/опозиції ЄС²⁷.

Також вони прийшли до висновку, що різниця між елітою та громадянами з європейських питань є меншою, ніж очікувалось. Це означає, що популярного євроскептицизму слід очікувати, якщо і коли сторони вирішать його мобілізувати.

Результати дослідження. Отже, дослідивши спектр зазначеної у вступі літератури, та систематизувавши результати опитувань громадян Європейського Союзу згідно опитувань Євробарометру, можна зробити чотири значущих узагальнення:

1. Позитивне ставлення до ЄС зменшилось серед іспанців з 2007 р., а недовіра як до ЄС, так і до його установ зросла. На даний момент є значно більше іспанців, які не довіряють інституціям ЄС (48%), ніж тих, хто довіряє (42%). Але в опитуванні 2020 р. спостерігається помітне збільшення цього показника порівняно з 2019 р. Тому, найімовірніше, Іспанія залишиться «єврооптимістом», але стрімко спрямовується на поле «песимістів». Важко прогнозувати якого типу європесимізму набуде Іспанія: «твердого» або «м'якого». Але наразі у випадку Іспанії ми спостерігали лише появу обмеженого м'якого євроскептицизму, який поширюється на два основні виміри політичного конфлікту в Іспанії (ліві – праві і центр – периферія).

На майбутні розробки залишимо з'ясування наскільки далеко буде поглиблено цей дискурс, а також його вплив на громадян і виборців.

2. Існує значний відсоток нейтрального бачення образу ЄС серед іспанців, у 2020 р. це 48%, що можна розглядати як перемогу та поразку ЄС одночасно. Якщо пов'язати цей факт із першим – що недовіра до ЄС серед іспанців значно знизилася, а бачення ЄС стало більше нейтральним, то як наслідок бачимо розгубленість і відстороненість. Зрештою, населення, яке нейтрально ставиться до ЄС, під час невеликих проблем у Союзі може одразу стати частиною «песимістів». Тим більше, якщо керівна еліта буде у цьому зацікавлена і почне дебати з цього приводу всередині країни.

3. По-третє, в регіонах Іспанії (що власне помітно і в інших регіонах ЄС) наявною є помітна різниця щодо ставлення до ЄС. До прикладу, за результатами опитувань громадської думки у 2018 р.: представники автономної Республіки Мадрид мають найвищу довіру до ЄС, а представники Країни Басків і Каталонії – найнижчу в Іспанії.

²⁵ Ibid, 201.

²⁶ Ibid, 125.

²⁷ Ruiz Jiménez, A.M., Egea De Haro, A. (March 2011) Spain: Euroscepticism in a Pro-European Country? *South European Society and Politics*, 16 (1), 125. DOI: 10.1080/13608741003594379

4. Незважаючи на високий ступінь недовіри серед опитаних до ЄС, довіра до над-національної інституції вище, ніж до національного уряду, а майбутнє своєї країни іспанці пов'язують саме з ЄС, а не поза його кордонів. Крім всього іншого, майбутнє ЄС вони також бачать тільки у позитивному курсі.

REFERENCES

- Börzel, T.A.** (2002). 'Member state responses to Europeanisation'. *Journal of Common Market Studies*, 40, 2, 193-214 [in English].
- Eichenberg, R.C., Russell, J.D.** (Autumn, 1993). Europeans and the EC: The dynamics of public support for European integration. *International Organization*, 47, 4, 507-534 [in English].
- Jáuregui, P.** (2001). *National pride and the meanings of Europe: a comparative study of Britain and Spain*, PhD thesis, European University Institute, Florence. Retrieved from <https://cadmus.eui.eu/handle/1814/5320> [in English].
- Medrano, J.D.** (2003). *Framing Europe: Attitudes to European Integration in Germany, Spain, and the United Kingdom*. United Kingdom: Princeton University Press [in English].
- Nieto, M.S.** (25 de Junio de 2015). *La crisis de la deuda soberana en Europa: Indicadores, medidas y previsiones*. Valladolid, 12. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/211099146.pdf> [in Spanish].
- Paradés, M., Santiago Pérez-Nievas, M.** (2013). Las actitudes hacia la UE en el contexto de crisis: España, 2007-2012. *Panorama SOCIAL*, 17, Primer semestre, 101-120 [in Spanish].
- Ruiz Jiménez, A.M., Egea De Haro, A.** (March 2011). Spain: Euroscepticism in a Pro-European Country? *South European Society and Politics*, 16 (1), 105-131. DOI: 10.1080/13608741003594379 [in English].
- Szmolka Vida, I.** (1 enero 1999). Opiniones y Actitudes de Los Espanoles Ante El Proceso de Integracion Europea. *Pasta blanda*, 159 [in Spanish].
- Szmolka Vida, I.** (1 enero 2007). Veinte años de pertenencia de España a la Unión Europea: actitudes de los españoles ante el proceso de integración comunitaria. *Pasta blanda*, 160 [in Spanish].
- Torcal, M., Muñoz, J.** (2012). Actitudes hacia la Unión Europea y elecciones al Parlamento Europeo, en: Torcal, M., Font, J. (eds.). *Elecciones Europeas 2009* (pp. 197-227). Madrid: CIS [in Spanish].
- Van Kersbergen, K.** (2000). Political allegiance and European integration. *European Journal of Political Research*, 37 (1), 1-17 [in English].

Anastasiia Khmel,

Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4881-7859>

Evolution of Spanish attitude to EEC-EU

At the beginning of the 21st century, the European Union is beginning to take an interest in the study of the attitude of EU citizens towards the effectiveness of the organization, its functioning and the general expectations of the membership in it. With the enlargement of the EU, the range of interests that cannot always be realized expands, and accordingly, the number of dissatisfied citizens increases. Particular dissatisfaction with the actions of national governments and EU institutions was manifested during the debt crisis of the Eurozone in 2009-2011 (Greece was the last to leave the financial support program in 2018). After the withdrawal of the United Kingdom from the European Union (final implementation was on January 1, 2021), the issue of the attitude of citizens of member states to the EU becomes even more relevant both on the part of EU structures (primarily Eurobarometer) and scientists. As the number of citizens, parties and politicians of various ranks who speak negatively about the EU grows every year, the United Kingdom may not be the last country to leave the EU. That is why the study is relevant and useful for both academia and politics. At the moment, as most scholars are conducting their research on British Euroscepticism and Spanish Euroscepticism remains out of view among scholars, the author relied more on the results of public opinion polls by

Eurobarometer. After analyzing the Eurobarometer data for 2007-2013, 2016, 2019 and 2020, the author concluded that the attitude of Spaniards to the EU, which are traditionally positive about the membership in the organisation, is more Euro-optimists, has really changed, Euro-optimists among Spaniards have decreased . For example, there are currently significantly more Spaniards who do not trust the EU (48%) than those who do (42%). The number of the EU-neutral population has also increased. As a third conclusion, the author noted a regional difference in the attitude of Spaniards to the EU.

Keywords: *Spain, EU, Eurobarometer, evolution of attitude to EU*